

СТАНОВИЩЕ

От проф. Иванка Стамболова, дм
Катедра „Здравни грижи”
Факултет по обществено здраве, София

ОТНОСНО: ЗАЩИТАТА НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА НАУЧНАТА СТЕПЕН „ДОКТОР НА НАУКИТЕ” В ОБЛАСТ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ 7. ”ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СПОРТ”, ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 7.4 „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ” И НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „УПРАВЛЕНИЕ НА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕ”

Съгласно Заповед Р-109-371 /04.11.2024г. на Ректора на МУ ”Д-р Параскев Стоянов” Варна, проф. д-р Димитър Райков, д.м.н. като външен член на научно жури съм определена от Председателя на научното жури да подготвя становище във връзка със защита на дисертационен труд за придобиване на научна степен „Доктор на науките” на доц. Михаела Атанасова Варнева, дм.

Получих всички необходими материали за изготвяне на настоящото становище. Становището ми е съобразено със Закона за развитие на академичния състав в Р. България, Правилника за приложението му и Правилника на МУ- Варна.

Биографични данни

Доц. Михаела Атанасова Варнева, дм., е родена през 1963 г. в гр. Варна. Завършва медицинско образование в ИПЗКССО-Варна през 1983 г. със специалност „зъботехник”, а през 1990 г. - ИУП ”М. Калинин” в гр. Сливен, като придобива преподавателска правоспособност. През 1994 г. с квалификационен изпит придобива полувисше образование в ПМИ-Варна по същата специалност. През периода 1983-1986 г. работи като зъботехник в ОСП-Варна, като става и хоноруван преподавател в ПМИ през 1984 г., а през периода 1986-2006 г. е преподавател по практика в ПМИ/МК-Варна.

През 2000 г. доц. Варнева завършва успешно ОКС „бакалавър” във ВМИ-Пловдив по специалността „Управление на здравните грижи” с професионална квалификация „Ръководител на здравни грижи и преподавател в колеж”. През следващата година се обучава и дипломира успешно в НСА „Васил Левски” по специалността „Спортна психология” с ОКС ”магистър”. От 2011 г. тя е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка във ФОЗ на МУ-Варна и през 2013 г. придобива ОНС ”доктор” по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” с дисертационен труд на тема: ”Ретроспекция, анализ и социално-психологически проблеми при подготовка и реализация на „професионален бакалавър” по специалността „зъботехник”. От 2015 г. тя е „доцент” по „Управление на общественото здраве” в Катедрата „Клинични медицински науки” на ФДМ при МУ-Варна, а от 2021 г. - и „доцент” в УС „зъботехник” в МК на МУ- Варна.

Член на Българската асоциация на зъботехниците.

Носител на награди на МК-Варна през 2017 г.

Според академична справка МУ-Варна - Библиотека под №629/29.07.2024 г. са представени публикации, цитирания и научно профилиране на научната продукция на кандидата, необходими съгласно изискванията за НС „доктор на науките”:

1. Дисертационен труд за придобиване на ОНС”доктор”
2. Дисертационен труд за придобиване на НС „доктор на науките”
3. Публикации индикатора Г8 -14 бр.
4. Общо показатели по индикаторите Г5-Г9 - 480 т.
5. Цитирания по индикаторите Д10-Д12 - общо 30 бр., 170 т.

Доц. Михаела Варнева, д.м. участва в настоящият конкурс за присъждане на научна степен „доктор на науките“ с дисертационен труд на тема „Професионално сдружаване и развитие на дейността на зъботехниците в България“.

Общи аспекти на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в четири глави и съдържа 239 страници. Онагледен е с 19 таблици, 24 фигури, 24 снимки, 4 схеми и 9 приложения. Библиографската справка включва 281 литературни източника, от които 204 са на кирилица и 77 на латиница.

Настоящият научен труд е резултат на усилията и интересите на автора в областта на професионалните сдружения на зъботехниците в България от тяхното възникване след 1878 г. до наши дни. Темата на дисертационния труд „Професионално сдружаване и развитие на дейността на зъботехниците в България” интересна и значима, тъй като съдържа задълбочено проучване на историческите данни за професията от възникването и развитието ѝ. В по-новата история, сдружението „Съюз на зъботехниците в България” след 1990 г. се превръща в самоуправляващ се субект, но дълги години /до 2018 г./ представлява интересите само на управителите на зъботехнически лаборатории. През 2019 г. съсловие на зъботехниците у нас създава своя, легитимна съсловна организация, в която членуват всички, практикуващи тази професия в страната.

Като важен член на денталния екип, зъботехниците имат съществена роля за поддържане на оралното здраве и лечението на пациентите. Дигитализацията в професията, новите технологии и материали в денталното лечение и протезиране изискват от тях провеждане на непрекъснато обучение и високо професионално ниво на изпълнение на задълженията.

Авторката има богат собствен опит като преподавател на студенти от специалността „Зъботехник” и като изследовател в тази област, както и като член на ръководството на съсловната организация, което и позволява са създаде и предложи „Модел за развитието на дейността” и „Стратегия за развитие на професията”.

Дисертационният труд на доц. Михаела Варнева, д.м., отговаря на изискванията за завършен труд. Той е структуриран по следния начин:

1 стр.	Заглавна страница	8 стр.	Контингент и методи
2 стр.	Съдържание	50стр.	Собствени резултати и обсъждане
4 стр.	Използвани съкращения	2 стр.	SWOT анализ
5 стр.	Въведение	10 стр.	Модел за развитие на професията и стратегия
		5 стр.	Изводи, препоръки, предложения и приноси

60 стр. Литературен обзор

1 стр. Цел, задачи

22 стр. Литература, приложения

1 стр. Публикации по темата

Теоретичен обзор

В литературния обзор се разглежда зараждането на съсловните организации в здравеопазването и тяхното място и роля в профсъюзното движение в България. Представеният литературен обзор дава богати исторически сведения за здравната помощ в България през от 19- 20ти век, както и първите съсловни организации на лекари, фелдшери, аптекари, зъболекари, зъботехници, медицински сестри и акушерки. Историческите сведения са детайлно проучени и описват „зъботехническото изкуство“ на членовете на първите сдружения, които имат свой устав, печат, ръководни органи и професионален празник.

Авторката установява, че всички анализирани чуждестранни съсловни организации организират, контролират и мотивират членовете си за следдипломно обучение, което има за цел предоставяне на качествени здравни грижи на пациентите в областта на денталната медицина.

Доц. Варнева проследява зараждането и развитието на дейността на зъботехниците в България. Тя проучва чуждия опит относно дейността и обучението на зъботехниците и прави сравнителен анализ с това в нашата страна. Тя установява, че професионалните качества, необходими за практикуване на професията и развитие на дейността са идентични. За практикуване на професията е необходимо специално образование, но в някои от страните по света то е в задочна форма на обучение, а в други е в редовна форма на обучение, с продължителност от 2 до 6 години. В литературния обзор са посочени два вида зъботехници, като при единия вид - лабораторните, се провеждат специализации и сертифициране.

Изследването и събирането на исторически данни по темата в такъв обем и насока до сега не е правено у нас и затова представлява интерес и има значимост за научната общност.

Контингент и методи

Целта на дисертационния труд, поставените десет, релевантни на нея задачи и използваният инструментариум са правилно и ясно формулирани и описани, изцяло отговарят на изискванията на такъв труд. Използваните методи включват богат набор от анализи и проучване на опит от съвременни международни практики. Обхванати са 378 лица – практикуващи зъботехници и преподаватели, които са представителна извадка на генералната съвкупност.

Анализиран е от авторката голям обем научна литература, в бази данни като ResearchGate, Medline, Pub Med, Google scholar, eLibrary. ru, Scopus с ключови думи dental technician associations, professional organizations, dental technician activities и зубной техник. Информацията е сравнително оскъдна и недостатъчна за професия „зъботехник“, като по-голямата част от откритите публикации са свързани с професията „дентален лекар“.

Използван е изключително богат набор от допълващи се изследователски методи, които допринасят за едно обективно и многоаспектно изследване по темата.

Дискусия

Приложената дискусия е задълбочена и представя резултати от проучено мнение на експерти относно информираността и нагласите за развитието на професията както и анализ на нормативната уредба, регулираща професионалните дейности, които зъботехникът може да извършва по назначение или самостоятелно. Използваният език и стил на дискусията са научни и съответстващи на този труд. Дискусията води към конкретни изводи и становища, които са добре обосновани и логични.

Изводи

На базата на проведеното задълбочено проучване на литературните източници, документите, дълбочинните интервюта и другите резултати от собствените проучвания авторката извежда десет изчерпателни и логични извода относно възникването и развитието на сдруженията на зъботехниците през 19-20-ти век у нас, създаването на БАЗ през 2019 г., опитът на други страни относно техните професионални сдружения на зъботехници, техните цели и дейност, които са сходни - запазване на работните места, повишаване на професионалната квалификация чрез СДО и контрол на дейността като основни приоритети. Преподавателите в специалността отговарят на съвременните изисквания и поддържат своята квалификация чрез формите на непрекъснато обучение, като те самите изявяват желание да участват като водещи на курсове за СДО, за да споделят опита и уменията си по желани тематики. Резултатите от SWOT-анализа на дейността по специалността „Зъботехник“, изработен от доц. Варнева, показват преобладаване на силните спрямо слабите страни и на възможностите спрямо заплахите. Това позволява по-нататъшното успешно развитие и подобряване на тази професионална дейност в България.

В резултат на проведеното задълбочено изследване и изведените изводи от него, доц. Михаела Варнева, д.м. отправя конкретни препоръки към Българската асоциация на зъботехниците и нейното ръководство, към медицинските университети и колежи, където се преподава специалността, към самите професионалисти по зъботехника и към законодателя, за да могат да се осъществят законодателни инициативи за дейността им. Да се обмисли добре, дали това сдружение би могло да осъществява самостоятелно достатъчно силна защита и обучение на зъботехниците, ако те не членуват в БАПЗГ, и защо е необходимо те да не членуват и в нея, което в демократично общество като нашето би трябвало да следва тяхната свободна воля и желание.

Приноси

Приноси с теоретичен характер:

1. Обогатяват се теорията и познанията за историческото развитие на професионалното сдружение и съсловната организация на зъботехниците през периода от 1910 г. до 2022 г.
2. Историческата периодизация на развитието на Централното зъботехническо сдружение, СЗБ и БАЗ позволява идентифицирането, проследяването на приоритетите и дейността им и донякъде на членската маса.
3. Проучени са характеристиките, политиките и стратегиите на професионални организации на зъботехниците в чужбина, което може да помогне за подобряване работата на БАЗ.
4. Разработена е оригинална методика за СДО на зъботехниците у нас.
5. Разработена е оригинална методика за наставничеството при обучението на

- зъботехниците по време на учебната практика и преддипломния стаж в СМТЛ.
6. Разработени са кратка методика за акредитация на СМТЛ/МТЛ към МДЦ като база за СДО и два съответни формуляра.
 7. Разработена е програма по „Въведение в научноизследователската дейност“ за СДО на специалистите по зъботехника.

Приноси с практико-приложен характер:

1. Отправени са конкретни препоръки към БАЗ, трите български медицински университета и медицинските колежи към тях с цел изпълнение на законовите разпоредби в отговор на очакванията на съсловието на зъботехниците.
2. Доказано е, че СДО на зъботехниците може да се провежда или в същите учебни заведения, или в центрове за СДО от доказани специалисти, сертифицирани от БАЗ.
3. Проведен е SWOT-анализ на дейността по специалността „Зъботехник“.
4. Разработен е модел на развитие на дейността по специалността „Зъботехник“.
5. Разработена е стратегия за развитието на професията „Зъботехник“.

Автореферат

Предложеният автореферат е в обем от 76 стр. и напълно отговаря на изискванията.

Научни публикации на кандидата във връзка с дисертационния труд

Кандидатът представя 12 публикации, свързани с дисертационния труд по темата.

В заключение:

Дисертационният труд на доц. Михаела Варнева, д.м. отговаря на критериите, заложили в ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника за развитие на академичния състав на МУ Варна и препоръчвам да ѝ бъде присъдена научната степен „доктор на науките“ по специалност „Управление на общественото здраве“.

11.12.2024 г.

проф. Иванка Стамболова, д.м.

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679